

The decree against reminding *anusim* of their past

1. Talmud, Bava Metzia 58b

"[ו]לא תוננו איש את עמיתו" (ויקרא כה:יז) באונאת דברים. הא כיצד? אם היה בעל תשובה אל יאמר לו "זכור מעשיך הראשונים", אם היה בן גרים אל יאמר לו "זכור מעשה אבותיך", אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו "פה שאכל נבילות וטריפות, שקצים ורמשים בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה." אם היו יסורין באין עליו, אם היו חלאים באין עליו, או שהיה מקבר את בניו, אל יאמר לו כדרך שאמרו לו חבריו לאיוב, "הלא יראתך כסלתך, תקותך ותם דרכיך זכר נא מי הוא נקי אבד."

"And you shall not abuse each other (Vayikra 25:17)" – This is verbal abuse. How? If he had repented, he should not say to him, "Remember your first deeds." If he was descended from people who had converted, he should not say to him, "Remember your parents' deeds." If he had converted, and he had now come to learn Torah, he should not say to him, "The mouth that ate non-kosher will now learn the Torah spoken by the mouth of Gd!" If he is suffering, if he is ill, or he buries his children, one should not say to him as his friends said to Job, "Your reverence is your confidence [or: foolishness], your hope and the end of your path. Remember: Who is innocent and is destroyed?"

2. Rabbi Yehudah HaChasid, Sefer Chasidim 704

יש שנהרג על קידוש השם ויש צדיקים שאין נהרגין אלא מתים בידי שמים על מטותיהם ואילו היו בשעת השמד היו נהרגין ולמה יפסידו, אלא שפוחתין להם מן השכר כנגד טובת הנאה שחפצים שלא לבוא לידי כך כדי שיחיו ויולידו בנים ואותם הנהרגים עודפים עליהם שכר כנגד הנאת העוה"ז שלא קבלו

Some people are killed to honor Gd's Name, and some righteous people are not killed, but rather they die at Gd's Hand upon their beds. Had they been in a *shmad* situation, they would have been killed; why should they lose out? Their reward is only reduced by the benefit they received in fulfillment of their desire not to enter such a situation, but to live and bear children. Those who are killed receive greater reward, for the benefit they did not receive in this world.

3. Rashi, Responsum 70

תשובת רבינו שלמה: מן המשפחות המתגרות זו בזו בחירופים וגנאים, ונשמע לקהל קבלון וגזרו עליהם שלא ירגילו בכך. וקפצה אחת ונשבעה קודם גזירת הקהל שלא יקבלו עליהם הגזירה ולא חדלו מחירופיהם. וקפץ אחר והזכיר [לו] שנשמע בימי השמד. ועמד אחד מהם ואמר לזה, הס מהזכיר שהרי גזור על כך, ולא הזכיר לו מי גזר עליה. ועכשיו נודע שרבינו גרשם גזר שכל המזכיר זה יהא בנידוי.

The families were quarreling with scorn and insults, and the community heard them and decreed that they not accustom themselves to do this. One of them jumped up and swore that his family would not accept the decree, and they did not cease their scorn. The other jumped up and reminded him that he had assimilated during the time of *shmad*. Another arose and said, "You cannot mention that, for it has been decreed!" without mentioning who had issued the decree. It is now known that Rabbeinu Gershom decreed that one who mentions such a thing should be excommunicated.

Rashi

4. Raavan (12th century France), Teshuvah 107

דברי תשובת הגאון נכוחים למבין וישרים ליודעי מדע, ושפתותיו שמרו דעת, ותורה נתבקשה נתחדשה ונדרשה מפיו תורת אמת היתה בפיהו בשלום ובמישור הלך והעמיד לעולם רגל שלישי והגדיל תורה והאדיר.

The words of the responsum of the Gaon [Rashi] are before the one who understands and straight for those who have knowledge, and his lips guard wisdom, and Torah is sought and renewed and taught from his mouth, "the Torah of truth was in his mouth," "in peace and righteousness he walked," and he established for the world a third leg and he elevated Torah and made it great.

5. Rashba (13th-14th century Spain), Teshuvot 3:371

מה שאמרת שנשמט ממני ההיא דארבע מיתות ב"ד, וגם מרבך ורבינו ורבן של ישראל רש"י ז"ל נשמט...

When you say that I missed that which was written in Sanhedrin, also from your master, our master and the master of all Israel, Rashi z"l, it was missed...

6. Rabbi Avraham Zacuto (15th century Spain), Sefer Yuchsin, Maamar 5

המאור הגדול שפירש התלמוד וכתבי הקדש רש"י הצרפתי פרשנדתא...

The great luminary who explained the Talmud and the holy writings, Rashi of France, Parshandata...

7. Professor David Ruderman, From Written to Printed Text, pg. 12

The many uses of these typefaces are reflected in the terms used to describe these typefaces throughout the centuries. In the fifteenth century, the typeface which bore striking resemblance to written letters was termed *mashey*; after printers started using it for commentaries, it became known as "Rashi script." Then, when the "Rashi" typeface was adapted to convey Yiddish quotes in the production of Yiddish texts for women, it became known as *vabertaytsh*, literally meaning "women's Yiddish translation."

Biography

8. The family

Yocheved	Rabbeinu Meir	Rashbam, Rabbeinu Tam
Miriam	Rabbeinu Natan	Rivan

9. Manuscript cited by Rabbi Chaim Yosef David Azulai (Chida, 17th century Italy, Israel), Shem haGedolim #35

אין מעלתו ניכרת רק ליחידים כי במלה אחת יכול לפעמים תירוצים של חבילי קושיות...

His stature is only recognizable to special individuals, for with one word he sometimes includes answers to bundles of questions...

10. Rashi, Teshuvot #9

ושכתב בשאילתו: על לשכות החיצונות הצפונות (יחזקאל מ:ז), שאינו יכול להבין היכן מתחילות למערב, וכמה אוכלות למזרח, והיכן מתחילות לצד פנים, וכמה אוכלות לחוץ? איני יודע להוסיף על מה שפ' בקונטרס אך צורתם אצור ואשלה לו.

And that which he wrote in his question: Of the outer, northern rooms (Yechezkel 40:17), that he cannot understand where they begin in the west, how much space they occupy in the east, and where they begin on the inside, and how much space they occupy externally. I don't have anything to add to what I explained in the notes, but I will draw their shape and send it to him.

11. Rashi to Bereishit 3:8

יש מדרשי אגדה רבים וכבר סדרום רבותינו על מכונם בבראשית רבה (יט ו) ובשאר מדרשות ואני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא ולאגדה המישבת דברי המקרא דבר דבור על אופניו

There are many *midreshei aggada*, and our masters already ordered them on their foundation in Bereishit Rabbah (19:6) and other bodies of midrash. I have come only to explain the simple meaning of the text, and the *Aggadah* which resolves the text, each statement in its place.

12. Rashi, Introduction to Shir haShirim

"אחת דבר אלקים שתיים זו שמעתי, " מקרא אחד יוצא לכמה טעמים וסוף דבר אין לך מקרא יוצא מידי פשוטו ומשמעו. ואף על פי שדברו הנביאים דבריהם בדוגמא צריך ליישב הדוגמא על אופניה ועל סדרה כמו שהמקראות סדורים זה אחר זה.

וראיתי לספר הזה כמה מדרשי אגדה. יש סודרים כל הספר הזה במדרש אחד, ויש מפוזרים בכמה מדרשי אגדה מקראות לבדם ואינם מתיישבים על לשון המקרא וסדר המקראות. ואמרתי בלבי לתפוש משמעות המקרא ליישב ביאורם על סדרם, והמדרשות מרבותינו אקבעם מדרש ומדרש איש איש במקומו.

"Gd said one thing; I heard two." One verse leads to multiple explanations, and in the end there is no verse that leaves its *peshat* and meaning. And although the prophets spoke with metaphors, one must establish the metaphor on its foundation and order, as the verses are arranged, one after the other.

And I saw in this book multiple midrashim of *aggadah*. Some arrange this entire book in one midrash, some are scattered in multiple midrashim of *aggadah*, individual verses, and they do not match the language of the text and order of the verses. And I said to myself to take the meaning of the text, to resolve their explanations in order, and I will establish the midrashim of our Rabbis, each midrash in its place.

13. Shemot 14:5

And the king of Egypt was told that the nation had fled, and the heart of Pharaoh and his servants was reversed toward the nation, and they said, "What have we done, sending Israel from serving us?"

14. Rashi to Shemot 14:5

איקטורין שלח עמהם, וכיון שהגיעו לשלשת ימים שקבעו לילך ולשוב וראו שאינן חוזרין למצרים, באו והגידו לפרעה ביום הרביעי.
He sent agents with them, and when the Jews reached the three days they had set to go and return, and the agents saw that the Jews were not returning to Egypt, they came and told Pharaoh on the fourth day.